

się spuścizną i dorobkiem przeszłych pokoleń, ale najważniejsza jest współczesność... Tak zabytki kultury jak wielkie budowle socjalizmu stają się magnesem dla turystów z całej Polski... W drodze wykwaterowania lokatorów z pomieszczeń odpowiednio nadających się i ich adaptacji na zakłady gastronomiczne, można uzyskać szybki przyrost stałych miejsc konsumpcyjnych. Moim zdaniem zaczynać należy od obiektów zabytkowych, które często służą celom mieszkalnym, biurowym, a nawet magazynowym. Tak działając uzyskujemy: 1) szybkość w osiąganiu efektów, 2) ekonomiczne działania, 3) dobre lokalizacje, 4) konserwację i przystosowanie zabytków architektury do roli współczesności" („Notatki Płockie” nr 3/57 z 1970 r.). Czyż problem nie jest nadal aktualny?

Ten niepełny z natury rzeczy przegląd osiągnięć krajoznawczych TNP wskazuje na:

- 1) skuteczność zasad programu regionalizmu zarysowanego już w pierwszym Statucie TNP,
- 2) stałe pomnażanie jego treści w zależności od konkretnego społecznego, możliwości i warunków cywilizacyjno-kulturowych,
- 3) efektywność społeczno-kulturową podejmowanych działań,
- 4) pełną koincydencję celów w ramach zróżnicowanych ról społecznych poszczególnych organizacji (TNP — ruch naukowy, PTTK — usługowy).

Stało się to wszystko za sprawą wiecznie młodzieńczego wdzięku idei krajoznawstwa, która nie tylko wiąże ludzki wzrok i pamięć, ale także serca i ludzkie myślenie.

Rezolucja Kongresu Krajoznawczego

obradującego w Płocku

w dniach 11–13 kwietnia 1980 roku

1. My krajoznawcy i działacze turystyczni, członkowie Polskiego Towarzystwa Turystyczno-Krajoznawczego, zebrani na Kongresie Krajoznawczym odbywającym się w Płocku, mieście, w którym historia polskości spleta się z nowoczesnością wielkiej techniki, miasteczko leżącym nad Wisłą, której program zagospodarowania wybiega w daleką przyszłość — wypowiadamy się w sprawie Krajoznawczego Programu Turystyki na dekadę lat osiemdziesiątych.

2. Trzeci Kongres, a drugi z kolei w Polsce Ludowej, zbiega się z trzydziestą piątą rocznicą wyzwolenia ziem polskich i powstania niepodległego państwa ludu pracującego. Odbywa się on w roku obrad VIII Zjazdu Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej, którego uchwały stały się programem całego narodu.

3. Pomni tradycji pokoleń i wierni idei socjalizmu, która niesie postęp, chcemy tak kształtować polską turystykę poprzez krajoznawstwo, aby służyła ona rozwijaniu uczuć patriotycznych, umacnianiu moralno-politycznej jedności narodu i wychowaniu młodzieży.

Chcemy, aby turystyka przeniknięta krajoznawstwem przyniosła ludziom wypoczynek po pracy oraz była okazją do poznawania piękna i dorobku kraju oraz zamieszkujących go ludzi.

Chcemy, aby turystyka, ta umiłowana dziedzina naszej działalności, uczyła ludzi współzycia, ułatwiała wzajemne poznawanie swego

życia i zwyczajów, podnosiła rangę rzetelnej służby i pracy dla Polski, kształtowała obywatelskie postawy współgospodarzy naszego ojczystego kraju odpowiedzialnych za jego dzień dzisiejszy i przyszłość.

4. Współczesne krajoznawstwo wykształciło się jako przewodnia myśl programowa i jako podstawa intelektualna turystyki z racji swych ideowych i patriotycznych treści. Jest czynnikiem budowy jedności moralno-politycznej społeczeństwa i kształtowania współczesnego patriotyzmu.

5. Krajoznawstwo, rozumiane szeroko jako idea i jako działalność, jest źródłem pogłębionej wiedzy o kraju, ukazuje związki przyczynowe faktów i zjawisk oraz ich tło polityczno-ekonomiczne. Na tej podstawie rozwija aktywne postawy w służbie społecznej i pracy dla kraju, sprzyja procesowi budowy rozwiniętego społeczeństwa socjalistycznego.

6. Krajoznawstwo wiąże turystykę z kulturą narodową. Wskutek tego turystyka staje się coraz ważniejszym ogniwem polityki kulturalnej i wychowawczej ludowego państwa. Z uprawiania turystyki wydobywa te wartości, które podnoszą ogólny poziom kultury, uczą dbałości o pomniki przeszłości narodu oraz szacunku dla twórczej pracy ludzkiej.

7. Krajoznawstwo powoduje, że turystyka staje się ważnym instrumentem wychowania młodego pokolenia dla idei pracy i obrony Ojczyzny, wzbogaca bowiem rolę, jaką pełni

ona dla rozwoju fizycznego młodzieży o niezastąpione wartości intelektualne i emocjonalne, uwarściwia na piękno i uczy dostrzegać wartości zarówno środowiska przyrodniczego, jak i wszelkich przejawów działalności ludzkiej.

Źródła polskiego krajoznawstwa

8. Krajoznawstwo zawsze było i jest związane z Polską i narodem, jest odbiciem jego kultury materialnej i duchowej. Z jej skarbnicy czerpie treści, które stanowią program turystyki.

Podstawowym i naczelnym źródłem krajoznawstwa jest więc kultura narodowa. W twórczych dokonaniach pokoleń, w pomnikach naszej historii, tradycjach walk o wyzwolenie narodowe i społeczne, we współczesnym życiu miast i wsi, w konstruktywnej pracy Polaków dla swego narodu i państwa, a także w perspektywach rozwoju kraju — poszukiwać będziemy jego najistotniejszych treści.

9. Źródłem krajoznawstwa są dzieje powstańcze zrywów wolnościowych i starania o zachowanie polskości, dzieje walk rewolucyjnych, historia walki klasy robotniczej i ludu polskiego, historia walki z okupantem hitlerowskim i braterstwa broni żołnierzy polskich

i radzieckich z okresu drugiej wojny światowej.

10. Źródłem krajoznawstwa jest życie ludzi, ich praca dla Polski, która w sumie składa się na dorobek materialny i cywilizacyjny naszego narodu, zwłaszcza wypracowany w okresie Polski Ludowej. Źródłem krajoznawstwa jest zarówno praca robotników, jak i rolników, historia i współczesność wielkiego przemysłu i wsi polskiej, dorobek nauki i techniki, szkół kształcących młodzież na godnych następców swych ojców.

11. Tradycyjnym źródłem krajoznawstwa jest kultura ludowa i folklor: zwyczaje i obrzędy kultywowane na wsi, twórczość ludowa, a zwłaszcza pieśń, w której narodowa nuta przeniknięta jest poczuciem wolności.

12. Źródłem krajoznawstwa jest przyroda polska, piękno krajobrazu lasów, pól i rzek, gór i jezior, starania o zachowanie w stanie naturalnym szczególnie cennych fragmentów krajobrazu, starania o zachowanie równowagi pomiędzy wymaganiami związanymi z rozwojem techniki a przyrodą, pomiędzy bytowymi potrzebami człowieka a ekologicznymi prawami natury.

13. W coraz większym stopniu współczesne krajoznawstwo musi uwzględniać w zakresie

Teatr Płocki. Obrady plenarne z udziałem 530 uczestników III Kongresu Krajoznawczego.

swoich zainteresowań życie wielkich aglomeracji miejskich, centrów przemysłowych i naukowych, ośrodków zarządzania. Są one wyrazem współczesnej cywilizacji i wysokiego stopnia zorganizowania społeczeństwa, tworzą specyficzną kulturę życia, zwyczaje i normy zachowania. W wielkich miastach stare, zabytkowe budowle towarzyszą wieżowcom, a pomniki przeszłości — pomnikom nowo wznoszonym.

14. Krajoznawstwo jest również inspirowane przez perspektywy rozwoju kraju, plany zagospodarowania przestrzennego, a zwłaszcza plany zagospodarowania turystycznego, program ochrony naturalnego środowiska człowieka, ochrony krajobrazu oraz dóbr kultury, takie wielkie przedsięwzięcia społeczne i gospodarcze, jak na przykład program „Wisła”, jak akcja odbudowy Zamku Królewskiego, odnowy Krakowa i inne podobne inicjatywy.

Program działania

15. Chcąc uczynić krajoznawstwo istotnym celem każdego przedsięwzięcia turystycznego, przedstawiamy kołom i klubom PTTK, działaczom oraz terenowym władzom PTTK główne kierunki działania w dziedzinie krajoznawstwa na dekadę lat osiemdziesiątych. Postulujemy, aby na najbliższym Krajowym Zjeździe PTTK wnioski z Kongresu Krajoznawczego w Płocku weszły do uchwały zjazdowej. Wnioski te będą konkretyzowane w wydawanych przez Zarząd Główny PTTK corocznych wytycznych do pracy ogniw Towarzystwa.

16. Dalsze działania w dziedzinie krajoznawstwa obejmują trzy grupy:

- działania związane z odkrywaniem i promowaniem nowych wartości krajoznawczych, wzbogacających program i treści turystyki;
- wypracowanie metodyki pracy kół i klubów, uwzględniającej w większym stopniu tematykę krajoznawczą oraz propagowanie jej w społeczeństwie;
- szersze uwzględnianie dorobku społecznego ruchu krajoznawczego w pracy instytucji i organizacji prowadzących działalność turystyczną.

W pierwszym przypadku chodzi o równoległe wykorzystywanie wszystkich źródeł krajoznawstwa, a w drugim i trzecim — o przedstawienie możliwie bogatej propozycji programowej oraz wypracowanie form metodycznych służących upowszechnianiu krajoznawstwa

wśród miłośników turystyki. W praktyce wszystkie te grupy działań wzajemnie się wiążą. Dlatego też główne kierunki pracy krajoznawczej powinny być formułowane łącznie.

17. Pragniemy, aby poznawanie, odkrywanie i dokumentowanie wartości krajoznawczych zaczynało się zawsze od tego co najbliższe — od własnej szkoły, zakładu pracy, miasta, wsi, gminy, okolicy — aby krajoznawcze imprezy sprawnościowe i zloty odbywały się przede wszystkim we własnym regionie.

18. Regionalizm należy uznać za szczególnie pożyteczny we współczesnym krajoznawstwie. Trzeba umacniać współpracę PTTK z regionalnymi towarzystwami społeczno-kulturalnymi, ułatwiać wzajemne badanie i popularyzację regionów, kształcić przywiązanie do swego regionu oraz dumę z jego wartości i osiągnięć. Nadal należy popierać działalność muzeów i izb regionalnych PTTK.

19. W środowiskach wiejskich należy rozwijać działania zmierzające do utrwalania cennych tradycji, podnosić społeczną rangę wsi, popierać i tworzyć wiejskie zespoły regionalne, izby folklorystyczne — również w szkołach, popierać starania o gromadzenie w nich zbiorów sztuki ludowej i folkloru, dawnych narzędzi pracy i sprzętów.

20. W zakładach pracy będziemy dbać o dokumentowanie postępu technicznego, tradycji zakładów i istotnych faktów z historii ich rozwoju.

21. Współuczestniczyć będziemy w odkrywaniu interesujących obiektów architektonicznych w miastach. Będziemy tworzyć dokumentację fragmentów zespołów miejskich uznanych za zabytkowe, otaczać opieką pomniki przeszłości.

Podjęjemy ogólnopolską akcję na rzecz inwentaryzacji i odnowy skarpy w Płocku, mieście, które tak gościnnie przyjęło uczestników Kongresu Krajoznawczego.

22. Będziemy brać czynny udział w akcjach rewaloryzacyjnych w miastach zabytkowych, a szczególnie — popierać działania na rzecz odnowy Krakowa, będziemy też organizować lokalne akcje na rzecz ochrony zabytków.

23. Zabiegać będziemy o zachowanie i przywracanie tradycyjnych nazw, traktując to jako wyraz poszanowania kultury regionu.

24. Kształtować należy właściwe postawy w stosunku do środowiska, jego wartości i piękna. Propagować należy kulturę turysty-

ki, dbać o poszanowanie zwyczajów mieszkańców odwiedzanych okolic, przeciwdziałać niszczeniu obiektów, środowiska przyrodniczego, nadużywaniu przez turystów alkoholu. Kulturować dobre zwyczaje turystyczne oraz popularyzować turystyczną piosenkę.

25. Trzeba nasycić programy kształcenia przewodników turystycznych PTTK wiedzą z zakresu krajoznawstwa, zwłaszcza informacji z dziedzin nowych, współczesnych, oraz zwiększyć stopień motywacji ideowej w pracy przewodnickiej.

26. Należy pełniej wykorzystywać krajoznawstwo jako czynnik patriotycznego wychowania młodzieży, w tym wychowania obronnego. Należy starać się o szersze wprowadzenie metodyki krajoznawczej do programu i procesu kształcenia nauczycieli.

27. Będziemy szeroko wykorzystywać krajoznawstwo dla wzbogacenia kultury czasu wolnego i integracji rodziny.

28. Trzeba tworzyć i doskonalić warunki pełnego uczestnictwa w krajoznawstwie i turystyce osób niepełnosprawnych fizycznie i wymagających specjalnej troski.

29. Opierając się na doświadczeniach kampanii PTTK „Polska naszych dni” należy podejmować podobne akcje programowe oraz kontynuować inwentaryzację krajoznawczą.

30. Należy wydać słownik biograficzny działaczy krajoznawczych, upamiętniając osoby szczególnie zasłużone dla rozwoju turystyki i krajoznawstwa w Polsce. Należy zachęcać jednostki organizacyjne PTTK do przyjmowania imion tych działaczy jako swych patronów.

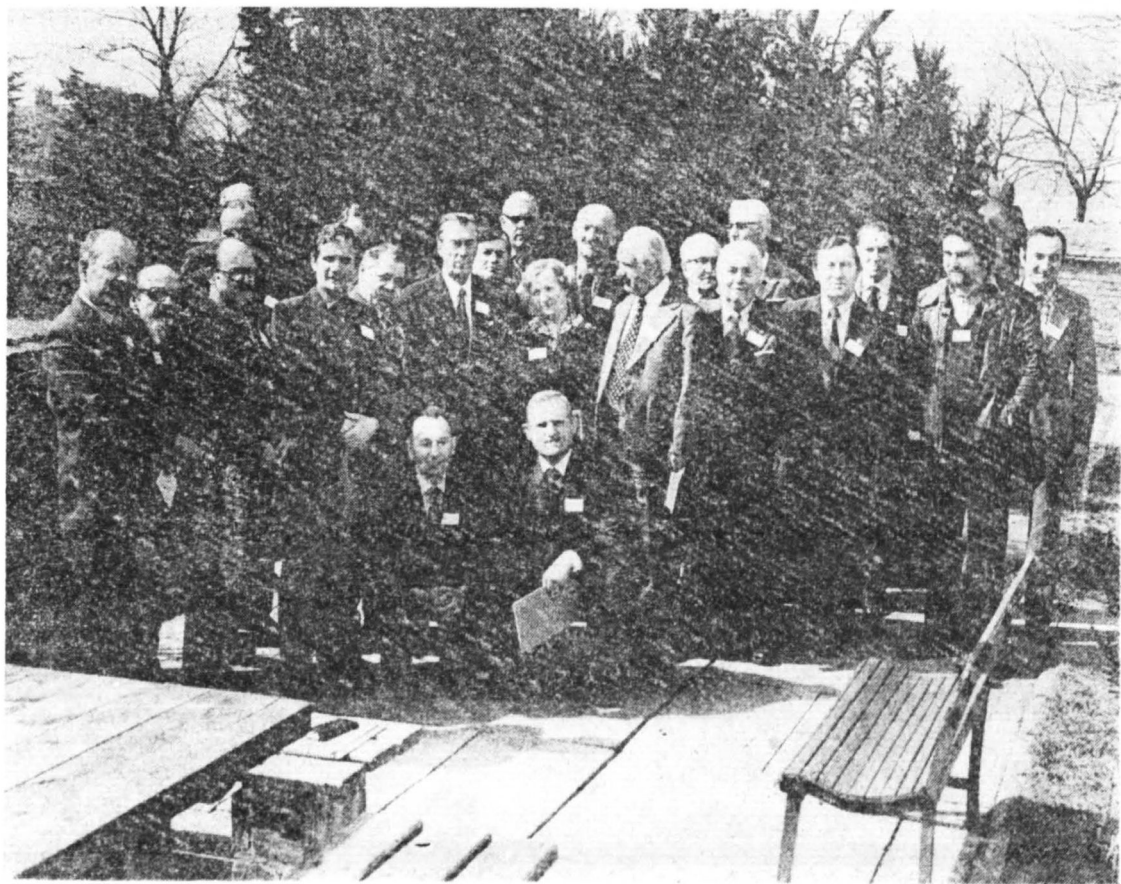
31. Należy rozwijać i popierać zbieractwo i kolekcjonerstwo krajoznawcze związane z turystyką, ułatwiać wymianę eksponatów, przeciwdziałając jednocześnie negatywnym zjawiskom towarzyszącym kolekcjonerstwu.

32. Należy rozwijać fotografię krajoznawczą i inne formy działalności artystycznej turystów oraz wzbogacać sposoby dokumentowania obiektów krajoznawczych.

33. Należy rozszerzać zakres tematyczny i regionalny pamiątek krajoznawczych produkowanych przez PTTK, dbając o ich wysoki poziom artystyczny i estetykę wykonania.

34. Ważną rolę w edukacji krajoznawczej społeczeństwa pełnią wydawnictwa turystyczno-krajoznawcze. Dlatego też należy dążyć do pełnego zaspokajania tematycznych i ilościowych potrzeb w tym zakresie, zachowując troskę o poziom merytoryczny i edytorski publikacji.

35. Popierać będziemy rozwój regionalnych pracowni krajoznawczych, których głównym

Grupa delegatów III Kongresu Krajoznawczego na dziedzińcu Towarzystwa Naukowego Płockiego.

zadaniem powinno być gromadzenie dokumentacji krajoznawczej, udział w kształceniu społecznych kadr PTTK, organizowanie sesji popularnonaukowych oraz szerokie popularyzowanie krajoznawstwa w społeczeństwie. Pracownicy powinny też starać się o dostarczanie materiałów krajoznawczych do punktów informacji turystycznej i publikatorów.

36. W obiektach turystycznych należy eksponować dobra kultury materialnej regionu oraz wzbogacać informację krajoznawczą. Należy także popierać zakładanie izb muzealnych w wybranych obiektach PTTK.

37. Powinniśmy szerzej popularyzować odznaki mające szczególne znaczenie dla rozwoju krajoznawstwa, takie jak: Odznaka Krajoznawcza PTTK, Odznaka Fotografii Krajoznawczej, Młodzieżowa Odznaka Krajoznawcza, Ekslibris krajoznawcy bibliofila, Plakietka zbiorów krajoznawczych oraz krajoznawcze odznaki regionalne, a zarazem zwiększyć wymagania krajoznawcze przy przyznawaniu odznak turystyki kwalifikowanej.

38. Należy dbać o odpowiednie dokumentowanie bieżącej pracy PTTK, zbierać pamiątki z życia Towarzystwa, utworzyć w Golubiu-Dobrzyniu Ośrodek Historii i Tradycji PTTK, czyniąc z niego zarówno miejsce gromadzenia dokumentów dorobku programowego, jak i studiów nad przeszłą i bieżącą działalnością PTTK.

39. Kongres zwraca się do środowisk naukowych z apelem o rozwijanie badań nad problematyką krajoznawczą i dorobkiem PTTK w tym zakresie oraz o włączenie problematyki krajoznawczej do programu swych prac koncentrujących się na sprawie postępu w turystyce. Należy zwrócić baczniejszą uwagę na wykorzystywanie prac naukowych w praktyce.

40. Kongres Krajoznawczy obradujący w Płocku przekazuje niniejszą rezolucję wszystkim działaczom PTTK z prośbą o podjęcie starań o podniesienie na jeszcze wyższy poziom działalności krajoznawczej.

41. Materiały kongresowe powinny stać się przedmiotem szkolenia kadry programowej PTTK, szczególnie instruktorów krajoznawstwa, przewodników turystyki kwalifikowanej oraz przewodników turystycznych.

42. Kongres zwraca się do władz państwowych, do związków zawodowych, do organizacji młodzieżowych skupionych w Federacji Socjalistycznych Związków Młodzieży Polskiej oraz do innych instytucji, organizacji i stowarzyszeń zajmujących się turystyką — o poparcie dorobku Kongresu Krajoznawczego i uwzględnienie go w programie swego działania.

**Kongres Krajoznawczy
Polskiego Towarzystwa
Turystyczno-Krajoznawczego**

Płock, 13 kwietnia 1980 roku